

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2001 vp

Hallituksen esitys laeiksi vammaistukilain 2 ja 8 §:n sekä kansaneläkelain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi vammaistukilain 2 ja 8 §:n sekä kansaneläkelain muuttamisesta (HE 149/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi kansaneläkelain 30 a §:n ja vammaistukilain 2 §:n muuttamisesta (LA 100/1999 vp — Marja-Leena Kemppainen /skl ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 29 päivänä lokakuuta 1999,
— lakialoitteen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta (LA 183/2000 vp — Reijo Laitinen /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 16 päivänä maaliskuuta 2001,

— toimenpideoitteen keliakiapotilaiden sosiaaliturvan parantamisesta (TPA 212/2000 vp — Mika Lintilä /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 15 päivänä syyskuuta 2000, ja
— toimenpideoitteen keliakiapotilaiden sosiaaliturvasta (TPA 65/2001 vp — Sulo Aittoniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 18 päivänä toukokuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Anja Kairisalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Marja-Leena Seppälä ja asiantuntijalääkäri Raili Pirttimäki, Kansaneläkelaitos
- dosentti Erkki Savilahti ja vt. toiminnanjohtaja Leila Kekkonen, Suomen Keliakialiitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan vammaistukilakia ja kansaneläkelakia muutettaviksi niin, että keliakiaa sairastaville korvattaisiin ruokavaliosta aiheutuvia lisäkustannuksia 21 euroa kuukaudessa vammaistuki- ja eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmän kautta. Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2002.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 100/1999 vp ehdotetaan kansaneläkelakia ja vammaistukilakia muutettavaksi siten, että henkilölle, joka ohutsuolen sairauden vuoksi ei voi käyttää ruokavaliossaan Suomessa viljeltäviä yleisimpiä viljalajeja, maksetaan ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi eläkkeensaajien hoitotukea tai vammaistukea.

Lakialoitteessa LA 183/2000 vp ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että keliakiaa sairastavalle maksettaisiin sairausvakuutuskorvausta gluteenittoman ruokavalion ylimääräisistä kustannuksista. Korvaus olisi 50 prosenttia vahvistetun gluteenittoman elintarvikkeen tukkuhinnan ja vastaavan gluteenia sisältävän elintarvikkeen tukkuhinnan erotuksesta. Korvauksen enimmäismäärä olisi 2 400 markkaa potilasta kohden vuodessa.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 212/2000 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keliakiatilaiden sosiaaliturvan parantamiseksi.

Toimenpideoitteessa TPA 65/2001 vp ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin keliakiatilaiden ylimääräisten ruokavaliokustannusten täysimääräiseksi korvaamiseksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta on aiemmassa kannanotossaan (StVL 11/2000 vp) katsonut, että keliakiaa sairastaville tulisi korvata ruokavaliosta aiheutuvia lisäkustannuksia. Nykyisin erityisravinnosta ja erityisravintovalmisteista aiheutuvia kustannuksia korvataan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) perusteella. Näitä vammaispalvelulain mukaisia korvauksia maksetaan kunnan siihen varaaman määrärahan puitteissa. Valiokunta ei ole pitänyt tyydyttävänä tilannetta, että vain osa keliakiaa sairastavista saa tukea sairautensa hoitoon, suurimman osan jäädessä kokonaan vaille tukea. Valiokunta on katsonut, että kustannusten korvaaminen vammaistuki- ja eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmän kautta olisi perusteltua, ja hallituksen esitys rakentuukin juuri tämän mallin toteuttamiselle. Korvauksen suorittaminen kuukausittain maksettavan summan kautta on valiokunnan näkemyksen mukaan menettelyltään selkeämpi ja toteuttamistaltaan kevyempi vaihtoehto kuin kustannusten korvaaminen esimerkiksi sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kautta. Sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmä perustuu tuotteiden hinnan vahvistukselle ja myynnin apteekki-

kanavoinnille, joka olisi nyt esitettyä menettelyä raskaampi malli korvausten suorittamiseen.

Valiokunta pitää nyt esitettyä uudistusta hyvänä terveyden edistämisen ja sairastavuuden ennaltaehkäisyyn kannalta. Keliakikoilla gluteenittomasta ruokavaliosta poikkeaminen johtaa lisääntyneeseen sairastavuuteen ja aiheuttaa siten kustannuksia terveydenhuollolle. Näihin kustannuksiin voidaan saada säästöä parantamalla keliakiaan sairastuneen itsenäisiä hoitomahdollisuuksia. Samalla kun valiokunta pitää tarpeellisenä ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamisen aloittamista, valiokunta haluaa kiinnittää huomiota myös muihin keliakiaa sairastaviin kohdistuviin terveydenhuollon toimiin. Terveydenhuollossa toteutettavalla neuvonnalla ja seurannalla on tärkeä merkitys sairauden pitämisessä oireettomana ja haittavaikutusten ehkäisyssä.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta ehdottaa vammaistukilain 2 §:ää ja kansaneläkelain 30 a §:ää muutettavaksi siten, että niissä suolistosairauden sijaan käytettäisiin termiä sairaus. Näin turvataan, että termi kattaa myös kaikki ihokeliakiatilat. Lisäksi korvauksen piiriin voisivat tulla muutkin sairaudet kuin suolistosairaudet, joissa gluteenittoman ruokavalion käyttäminen on ehdottoman välttämätöntä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muiden sairauksien kuin keliakian osalta

puuttuu kuitenkin luotettavaa tietoa tällaisen ruokavalion välttämättömyydestä.

Hallituksen esityksen mukaan erityisruokavalion perusteella maksettavaa hoitotukea ei tarkistettaisi kansaneläkeindeksin muutosten johdosta. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että gluteenittomaan ruokavalioon kuuluvien elintarvikkeiden hintakehitystä tarkkaan seurataan ja seurannan perusteella tarvittaessa tehdään ehdotus etuuden tason tarkistamiseksi, jotta etuuden taso hintoihin nähden turvataan. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Aloitteet

Valiokunta ehdottaa lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset hylättäviksi, koska hallituksen esitys ja valiokunnan ehdotus poikkeavat siitä, mitä valiokunnan käsiteltävinä olevissa lakialoitteissa ehdotetaan. Nyt hyväksyttävillä lakiehdotuk-

silla edetään toimenpideoitteiden esittämään suuntaan, joten valiokunta ehdottaa toimenpideoitteet hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystoimiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoitteet LA 100/1999 vp ja LA 183/2000 vp hylätään,

että toimenpideoitteet TPA 212/2000 vp ja TPA 65/2001 vp hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vammaistukilain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/1988) 8 §, sellaisena kuin se on laissa 729/2001, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 838/1998 ja mainitussa laissa 729/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

2 §

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, maksetaan henkilölle, jolle asianmukaisesti määritellyn (*poist.*) sairauden takia gluteenittomien tuotteiden käyttäminen on ehdottoman välttämätöntä, vammaistukea sairaudesta aiheu-

tuvista ruokavaliokustannuksista 21 euroa kuukaudessa.

8 § (Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

2.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/1956) 77 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 724/2001, ja

lisätään 30 a §:ään sellaisena kuin se on laeissa 979/1996, 837/1998 ja mainitussa laissa 724/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—7 momentti siirtyvät 4—8 momentiksi, sekä 30 b §:ään sellaisena kuin se on (*poist.*) mainituissa laeissa 979/1996 ja 724/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

30 a §

— — — — —
Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, maksetaan henkilölle, jolle asianmukaisesti määritellyn (*poist.*) sairauden takia gluteenitomien tuotteiden käyttäminen on ehdottoman välttämätöntä, eläkkeensaajien hoitotukea sairaudesta aiheutuvista ruokavaliokustannuksista 21 euroa kuukaudessa.
— — — — —

30 b § (Kuten HE)

77 § (Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että gluteenittomaan ruo-

kavalioon kuuluvien tuotteiden hintakehitystä seurataan ja tarvittaessa annetaan eduskunnalle esitys etuuden tason tarkistamiseksi.

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Pehr Löf /r
vpj.	Timo Ihamäki /kok	Juha Rehula /kesk
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Päivi Räsänen /kd
	Merikukka Forsius /vihr	Sari Sarkomaa /kok
	Tuula Haatainen /sd	Arto Seppälä /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
	Valto Koski /sd	Raija Vahasalo /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä HE 149/2001 vp luodaan vammaistukeen ja eläkkeensaajien hoitotukeen uusi tukiluokka, eli keliakiaa sairastavalle korvataan sairaudesta aiheutuvia ruokavaliokustannuksia 21 euroa kuukaudessa. Hallituksen esitys ei sido korvaussummaa kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) mukaisesti indeksiin.

Hallituksen perustelu indeksisidonnaisuuden puuttumiselle on, että keliakiaa sairastavan ruokavaliokustannukset voivat tulevaisuudessa alentua, ja että kustannuksia kuitenkin tullaan seuraamaan. Kuitenkin näiden ruokavaliokustannusten saaminen korvauksen piiriin on ollut hyvin pitkälinen prosessi, ja on pelättävissä, että korvaussumma jää tulevina vuosina jälkeen elintarvikkeiden hintakehityksestä, koska se vaatisi lainmuutoksen.

Valiokunta toteaa mietinnössään aivan oikein, että gluteenittomaan ruokavalioon kuuluvien elintarvikkeiden hintakehitystä seurataan ja

tarvittaessa seurannan perusteella tehdään tarkistus etuuden tasoon. Valiokunnan enemmistö päätyi toteamaan seurannan välttämättömyydestä lausumalla, joka edellyttää, että hintakehitystä seurataan. Tämä ei mielestämme ole riittävä tapa reagoida ilmiselvään lakiehdotuksessa olevaan puutteeseen.

Toisaalta indeksisidonnaisuuden puuttuminen ei ole linjassa muiden vammaistukilaissa ja kansaneläkelaisissa säädettyjen etuuksien kanssa näiltä osin. Lainsäädännön tulee olla johdonmukaista, ellei ole olemassa muita erityisiä syitä poiketa yleisestä linjasta. Pidämme perustellumpana, että korvaussumma sidotaan indeksiin.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksytään muutettui-
na (Vastalauseen muutosehdotukset)
seuraavasti:*

Vastalauseen muutosehdotukset**1.****Laki****vammaistukilain 2 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1988 annetun vammaistukilain (124/1988) 8 §, sellaisena kuin se on laissa 729/2001, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 838/1998 ja mainitussa laissa 729/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

2 §
(Kuten StVM)

8 §
Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin lisäksi, mitä kansaneläkelain

1 d, 35—39, 39 b, 40, 42, 43 ja 44 §:ssä, 45 §:n 1 ja 4 momentissa, 46, 67, 69 ja 75 §:ssä, 79 §:n 1 ja 4 momentissa sekä 80—83, 84—86, 88 ja 88 a §:ssä sekä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään (*poist.*).

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

2.

Laki

kansaneläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
(*poist.*)

lisätään 30 a §:ään sellaisena kuin se on laeissa 979/1996, 837/1998 ja (*poist.*) 724/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3—7 momentti siirtyvät 4—8 momentiksi, sekä 30 b §:ään sellaisena kuin se on (*poist.*) mainituissa laeissa 979/1996 ja 724/2001, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

30 a ja 30 b §
(Kuten StVM)

77 §
(*Poist.*)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2001

Jaana Ylä-Mononen /kesk
Inkeri Kerola /kesk

Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /kd